

E-DÖNÜŞÜM IŞIĞINDA ÇAĞDAŞ MUHASEBECİDEN BEKLENEN YETKİNLİKLERİN MUHASEBE EĞİTİMİ KAPSAMINDA TASARLANMASI*

Prof. Dr. Çağnur BALSARI**

Doç. Dr. A.R. Zafer SAYAR***

Doç. Dr. A. Fatih DALKILIÇ****

Makale Gönderim Tarihi : 01.06.2017 / Kabul Tarihi : 17.07.2017

ÖZ

Finansal veri yönetimi; finansal verinin, özel bir yazılım yardımıyla, saklanması ve muhasebe standartlarına uygun olarak işlenmesi sonucunda finansal raporların üretilmesini sağlayan süreç ve politikaları kapsamaktadır. Günümüzde iş hayatında yaşanan işlem fazlalığı ve çeşitlilik finansal veri yönetiminde e-dönüşümü zorunlu kılmaktadır. Bu dönüşüm sonucunda muhasebeciden beklenen yetkinliklerde de farklılaşmalar oluşmuştur. Bu gelişmeler ışığında günümüzde yetiştirilecek muhasebecilerin muhasebenin teorik altyapısı kadar finansal veri yönetimi alanında da yetkin olması gerekmektedir. Bu çalışmanın temel amacı öncelikle muhasebeciden finansal veri yönetimi konusunda beklenen yetkinliklerin belirlenmesi ve belirlenen yetkinliklerin eğitim programlarında ne şekilde verilebileceğinin tartışılmasıdır. Bu amaçla yetkinliklerin belirlenmesi için şirket yöneticileri, denetçiler ve mali müşavirleri kapsayan odak grup çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Belirlenen yetkinliklerin eğitim programlarında nasıl yer bulacağı ise literatürden faydalanılarak tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: E-Dönüşüm, Yetkinlik, Muhasebe Eğitimi

ABSTRACT

DESIGNING COMPETENCIES IN LINE WITH E-TRANSFORMATION UNDER ACCOUNTING EDUCATION FOR THE CONTEMPORARY ACCOUNTANT

Financial information management subsumes processes and policies that convert, via special software, financial data into useful information/reports in accordance with accounting standards. In today's world there is an increase in the number of transactions in terms of volume and a variety of forces effecting e-transformation. Professional competencies that an accountant should have are differentiated by this transformation. Accounting professionals nowadays should display competence in financial information management adjacent to competency in accounting theory. The fundamental aim of the current study is to determine the necessary competencies of accounting professionals and to discuss methods for incorporating these competencies under accounting education programs. In line with these aims, focus groups including: executives, accountants and auditors are organized and the outcomes of the group are analysed through the study. Competencies and skills discovered are discussed with the help of existing literature.

Keywords: E-Transformation, Competency, Accounting Education

* Bu çalışma; 3-7 Mayıs 2017 tarihlerinde Marmara Üniversitesi İşletme Fakültesi tarafından Antalya'da düzenlenen XXXVI. Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumunda kabul alan ve sunulan bildirinin makale olarak kaleme alınmış halidir.

** Dokuz Eylül Üniversitesi İşletme Fakültesi

*** TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi İşletme Bölümü & TÜRMOB

**** Dokuz Eylül Üniversitesi İşletme Fakültesi

1. GİRİŞ

Günümüzde muhasebe kayıt tutma fonksiyonundan finansal raporlama, denetim ve danışmanlığa doğru hızlı bir yolculuk içindeyken bu yolculukta muhasebeciden beklenen nitelik, beceri ve yetkinlikler de değişmekte ve çeşitlenmektedir. Literatür tarandığında klasik ve geleneksel olarak bir kişinin muhasebe alanında çalışabilmesi için öncelikle işletme ve örgütsel alanlar, bilgi teknolojisi, muhasebe ve muhasebe ile ilişkili bilgilere sahip olması gerektiğinin genel kabul gördüğü anlaşılmaktadır.

Diğer taraftan, günümüzde finansal piyasalarda karmaşık veri ve bilgi setini en etkili yollarla finansal tablo okuyucularına sunma misyonuna sahip çağdaş muhasebeciler, sosyal sorumluluk kapsamında tüm kesimlerin gereksinim duyduğu bilgiyi tam olarak, zamanında ve etkin bir şekilde sağlamalıdır. Muhasebeci finansal veri yönetmeni fonksiyonunu üstlenmektedir. Finansal veri yönetimi; finansal verinin, özel bir yazılım yardımıyla, saklanması ve muhasebe standartlarına uygun olarak işlenmesi sonucunda finansal raporların üretilmesini sağlayan süreç ve politikaları kapsamaktadır. Günümüzde iş hayatında yaşanan işlem fazlalığı ve çeşitlilik, finansal veri yönetiminde e-dönüşümü zorunlu kılmaktadır. Zira muhasebe mesleği yaşanan gelişim ve dönüşüm içinde çok farklı yeni uzmanlık alanlarıyla tanışmaktadır.

Muhasebe mesleği günümüzde küresel düzeyde önemli değişim ve gelişim süreci içerisinde. Globalleşme sürecinde sınır ötesi faaliyetlerin artan rekabet ortamında yoğun bir şekilde gerçekleştirilmesi muhasebe mesleğine atfedilen önemi artırırken, meslekte uzmanlaşmayı da ön plana çıkarmaktadır. Meslekte uzmanlaşma; uluslararası düzeyde yeni alanlar ve pazarları meslek mensuplarının önüne yeni fırsatlar ve mesleki açılım olanakları olarak çıkarmaktadır. Muhasebe; defter tutma fonksiyonundan finansal raporlama

alanına yönelik hızlı bir yolculuk içinde bulunmakta olup, muhasebe mesleği de son yıllarda kabuk değiştirmekte, farklı uzmanlık alanlarına yönelmektedir. Özellikle Enron ve sonrası yaşanan muhasebe skandalları ile birlikte küresel düzeyde finansal mimari yeniden şekillenmekte; ulusal ve uluslararası düzenleyici otoriteler ve standart koyucu kurullar düzenleme ve standartlarını eskisinden daha özenle değerlendirmekte ve yenilemektedirler (Sayar, 2010).

Bu gelişmeler ışığında; günümüzde yetişecek muhasebecilerin muhasebenin teorik altyapısı kadar finansal veri yönetimi alanında da yetkin olması gerekmektedir. Zira yukarıda açıklanan tüm yeni uzmanlık alanları finansal veri yönetimini gerekli kılmakta ve bu yönetim e-dönüşüm ile birlikte gerçekleştirilmektedir. Dolayısıyla finansal veri yönetim sürecinin e-dönüşümü kapsamında çağdaş muhasebecinin sahip olması gereken bilgi, beceri ve yetkinlikler nelerdir, söz konusu bilgi, beceri ve yetkinlikler eğitim programlarında nasıl yer bulmalıdır, çağdaş muhasebecinin yetiştirilmesi için nasıl bir eğitim programı tasarlanmalıdır sorularına bu çalışmada ışık tutulmaya çalışılmaktadır.

2. Bilgi Teknolojilerinin Muhasebe Mesleğindeki Yeri

Subaşı ve Suvacı (2010) tarafından özetlendiği üzere; Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu (IFAC) - Uluslararası Eğitim Standartları; temel olarak muhasebecilerin sahip olması gereken bilgiler ve becerileri açıklamaktadır. Buna göre muhasebecinin sahip olması gereken temel bilgiler; genel bilgiler, temel örgüt ve işletmecilik bilgileri, temel bilgi teknolojileri bilgileri ve muhasebeyle ilgili bilgiler başlıkları altında toplanmaktadır. Bu başlıklardan, temel bilgi teknolojileri ile ilgili açıklamalar aşağıda verilmektedir.

Bilgi teknolojisi, muhasebecilik mesleğinin uygulama alanını değiştirmiştir. Muhasebecilik

mesleğinde, sadece bilgi sistemini kullanmak meslek mensubuna değer katmamaktadır. Sistemi oluşturma, şekillendirme ve yönetme de önem kazanmıştır. Muhasebecilere, bilgi teknolojisi ve sistemlerini kullanabilme ve değerlendirebilme için gereksinim duyulan bilgi ve becerileri sağlamanın yanında bu sistemleri oluşturabilme ve yönetebilme bilgisi de verilmelidir. Bu bilgiye sahip bir muhasebeci, donanım ve yazılım ürünlerini kullanabilen biri niteliğindedir. Muhasebeci, ayrıca işletim sistemleri, yönetim süreçleri hakkında da bilgiye sahip olursa bilgi teknolojileri ürünlerini ve sistemlerini geliştirmek ve uygulamak için istenen becerilere de sahip olmuş olur. Günümüzde, tüm muhasebecilerin bilgisayara dayalı sistemlerde iç kontrol, bilgi teknolojisini edinme, yönetme, uygulama ve kullanma ve bu sistemleri değerlendirme bilgi ve becerilerine sahip olmaları beklenmektedir. Bilgi teknolojisi, küreselleşen ekonomi, yeni rekabet kaynakları ve büyük sorumluluk talebinin etkisiyle muhasebe mesleğinin yapısı ve istenen bazı beceriler değişmiştir (IFAC, 2017).

Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu (IFAC), bilgiyi ders müfredat programlarının içerikleri olarak tanımlarken, becerileri bilgiyi başarılı kullanmadaki sonuç olarak ifade etmiştir. Beceriler, genelde özel derslerle elde edilememektedir ancak mesleki deneyim ve eğitim programlarının toplam etkisi sonucu edinilmektedir. IFAC Uluslararası Eğitim Standartlarına göre muhasebe mesleğine sahip kişiler için istenen beceriler; entelektüel beceriler, iletişim becerileri (sözlü-yazılı iletişim), kişiler arası beceriler, teknoloji becerileri olarak sıralanabilir.

Teknoloji becerileri, günümüz ekonomi ve ticaret dünyasında teknoloji kullanımı ve bilgi teknolojilerinden yararlanmayı tanımlamaktadır. Çağdaş muhasebeci çalışmalarında ve problem çözümlerinde bilgi teknolojilerinden ve sosyal medyadan olabildiğince yararlanmak durumundadır. Program dillerini bilmek, yazılım programlarını kullana-

bilmek, web tabanlı muhasebe ve denetim uygulamalarına hâkimiyet, bu becerileri muhasebe uygulamalarında yön vermek ve bilgi teknolojilerini muhasebenin yeni uzmanlık alanlarında kullanmak gerekmektedir.

Literatür tarandığında yazarların konuya ilişkin çok benzer değerlendirme ve çıkarımlar içersinde oldukları görülmüştür. Burnett (2010) “Muhasebe Eğitiminin Geleceği” başlıklı çalışmasında; Amerika Birleşik Devletleri’nde (ABD’de) ülke bazında 1999 yılı genelinde yaptığı saha çalışması kapsamında çağdaş muhasebecinin sahip olması gereken yetkinlikleri kişisel-mesleki yetkinlikler ve teknoloji becerileri olmak üzere ilk aşamada iki kategoride belirlemiştir. Kişisel-mesleki yetkinlikler kategorisinde dört temel yetkinliği şu şekilde sıralamaktadır:

- Analitik ve araştırmacı düşünme yeteneği
- Yazılı iletişim becerisi
- Sözlü iletişim becerisi
- Karar verme becerisi

Burnett’e göre ikinci kategori yazılım programları kullanabilme ve bilgi işlem teknolojilerine hâkimiyeti kapsayan teknoloji becerileridir. Günümüz iş yapış şekli düşünüldüğünde teknoloji becerilerine sahip olmak kişisel-mesleki becerilerden daha da ön plana çıktığını belirten Burnett fakültelerde yeni girişimlere motivasyon sağlayan temel unsurun da öğrencilere sağlanan burs olanakları olduğunu ileri sürmektedir.

Palmer, Ziegenfuss ve Pinsker (2004) ise “Muhasebe ve Denetçilerin Uluslararası Düzeyde Bilgi Birikimleri, Beceri ve Yeterlilikleri” başlıklı çalışmalarında özellikle Enron ve sonrası yaşanan küresel muhasebe skandalları sonrası çağdaş bir muhasebecinin sahip olması gereken bilgi birikimi, beceri ve yeterlilikleri yaptıkları saha çalışması sonrasında şu şekilde sıralamışlardır:

- İletişim becerisi
- Takım halinde uyumlu çalışma becerisi
- Genel işletmecilik bilgisi
- Muhasebe bilgisi
- Sorunları çözebilme becerisi
- Bilgi teknolojileri
- Kişisel özellik davranış ve tutumlar ve
- Bilgisayar kullanım becerileri.

Palmer, Ziegenfuss ve Pinsker (2004) gerek lisans, gerekse lisansüstü programlarda verilecek muhasebe derslerinde ve ayrıca meslek kuruluşlarının eğitim programlarında sayılan bu bilgi, beceri ve yeterliliklere sahip olunması gereken müfredatın gerekliliğinin altını çizerek mezunların iş bulma süreçlerinde muhasebeci arayanların değerlendirme kriterlerinin de bunlardan oluştuğunu vurgulamaktadırlar.

3. Araştırma Süreci

Literatüre bakıldığında; muhasebe mesleğinde teknoloji becerilerinin öneminin hem akademisyenler hem de meslek örgütleri tarafından vurgulandığı görülmektedir. Bu çalışmanın temel amacı teknoloji becerilerinin neleri kapsadığı ve üniversite eğitiminde bu becerilerin hangilerinin verilmesi gerektiğinin ortaya koyulmasıdır. Bu amaçla, büyük ve küçük işletme temsilcileri, muhasebeci ve bağımsız denetçileri kapsayan bir odak grup çalışması yapılmıştır. Odak grup görüşmeleri, literatüre göre, daha çok bilgilerin ortaya çıkarılması amacı ile kullanılmaktadır. Çalışmanın temel hedefi, genellemeler yapmaktan çok, katılımcıların görüşlerinin ve bakış açılarının belirlenmesidir.

Muhasebe mesleğinde hizmet veren ve alanların katıldığı odak grup çalışmasına ek olarak, bir ERP uzmanı ile görüşme yapılmış ve onun gö-

zünden muhasebecinin ERP sistemine katkısının ne olması gerektiği değerlendirilmiştir.

3.1. Odak Grup Metodolojisi

Odak grup çalışmasının amacı, belirlenen bir konu hakkında katılımcıların bakış açılarının, deneyimlerinin, düşüncelerinin, algılarının, detaylı ve çok boyutlu incelenmesidir (Stewart ve Shamdasani, 1990; Kitzinger, 1994, 1995; Krueger, 1994; Gibbs, 1997; Bowling, 2002). Kreuger (1994)'e göre odak grup görüşmelerinin amacı, katılımcıların bir konu hakkındaki görüşlerinin anlaşılması ve görüş çeşitliliğinin ortaya çıkarılmasıdır. Bu metodolojinin, muhasebe mesleğinde değişen koşullar altında teknolojinin rolü konusunda bir araştırma için uygun olduğu düşünülmektedir.

3.2. Odak Grup Aşamaları

a. Konunun belirlenmesi ve önemli alt başlıkların çıkarılması

Çalışmanın temel amacı, bir muhasebecide bulunması gereken teknolojik yetkinlik ve becerilerin belirlenmesi ve bu yetkinlik ve becerilerin üniversite eğitimine entegrasyonu olarak belirlenmiştir. Bu amaçla, günümüzde muhasebe alanında çalışan profesyonellerden temel beklentiler, bu beklentilerdeki değişiklikler, teknolojinin muhasebe mesleğine etkisi, meslekte çalışanların teknoloji ile ilişkileri ve teknoloji ile ilgili geliştirilmesi gereken beceri ve yetkinlikler ve teknolojik beceri ve yetkinliklerin üniversite düzeyinde nasıl ele alınması gerektiği konularına bu odak grup çalışmasında değinilmiştir.

b. Katılımcıların belirlenmesi

Odak grup çalışmasına muhasebe mesleğini yapan ve muhasebe hizmeti alan kişilerin katılımı amaçlanmıştır. Bu durumun, beklentilerin hem hizmeti veren hem hizmeti alan tarafından tartışılmasına olanak vereceği düşünülmüştür. Bu bağlamda, büyük ve küçük işletme temsilcileri,

bürosu olan bir SMMM ve bağımsız denetim hizmeti veren bir Denetçi-SMMM olmak üzere 4 kişi çalışmaya katılmaya davet edilmiştir. Odak grup görüşmeleri için belirlenen optimum katılımcı sayısı literatüre göre 4-10 arasında değişmektedir (MacIntosh, 1981; Kitzinger, 1995; Gibbs, 1997).

c. Yer ve Zaman

Odak grup çalışması İzmir Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası'nın sağladığı bir derslikte gerçekleştirilmiştir. Araştırmacılar odak grup çalışmasında moderatör ve raportör olarak görev yapmışlardır.

d. Analiz

Odak grup çalışması sonucunda araştırmacıların tutmuş oldukları notlar karşılaştırmalı olarak içerik analizine tabi tutulmuş ve ana konulara ilişkin cevaplar çalışmanın sonuçları kısmında raporlanmıştır.

e. Odak Grup Çalışması: Uygulama

Odak grup çalışmasında konu ile ilgili birinci aşamada belirlenmiş temel sorular tartışmanın belirli noktalarında moderatörler tarafından katılımcılara yöneltilmiştir. Odak grup çalışmasında kullanılan ana başlıklar ve içerik analizi sonuçları aşağıda verilmiştir:

i. Günümüzde muhasebe alanında çalışan profesyonellerden beklentiler:

- *Büyük işletme temsilcisi: "Muhasebe her şeyden önce işletmedeki kontrol noktasıdır. Bu noktada muhasebe kayıtlarının atılmasından çok, kayıtların doğru atılmasını sağlayan sistemin kurulması en önemli konudur. Muhasebeci bu konuda veri tabanı yönetimi ve süreçlerin tasarlanması konusunda yetkin olmalıdır. Ayrıca tasarlanan süreçlerin sürekli test edilmesi, özel durumların belirlenmesi konuları da muhasebecinin alanına girmektedir."*

- *Küçük işletme temsilcisi: "Bilgi güvenliği çok önemlidir. Muhasebeden beklenen, yasal zorunlulukları zamanında yerine getirmesi ve şirketi bu yönden zarara uğratmaması önemlidir. Mevzuata hakim olup bu konuda gerekli yönlendirmelerde bulunabilmesi elzemdir. Ayrıca makul bir ücret talep etmesi gereklidir."*
- *Muhasebeci: "Beklentiler çok fazladır; finansal ve yasal olarak her türlü danışmanlık hizmeti bekleniyor ancak bunun karşılığını verme konusunda işletmeler çok isteksiz ve bizim zaman kısıtlarımız çok düşünülüyor. Özellikle yasal zorunluluklar çok önemli görülüyor."*
- *Bağımsız denetçi: "Denetçiler hazır olarak şirket tarafından sunulan iş akışı şemaları ve belge düzenlerine bakarak hareket ediyorlar bu noktada kendileri "FlowChart" hazırlamıyorlar. Bu nedenle sistemsel bir hizmet beklenmiyor ancak iş akışları düzgün tanımlanmış ve işleyen bir şirketin denetimi çok daha hızlı ve sorunsuz oluyor."*

ii. Geçmişe göre değişen beklentiler:

- *Büyük işletme temsilcisi: "İş hayatı ve gerçekleşen işlemler günümüzde daha karmaşık. Bu karmaşık işlemlerin verilerinin sisteme doğru yansıtılması ve bunlara uygun süreçlerin belirlenmesi önemlidir."*
- *Küçük işletme temsilcisi: "Beklentilerde çok değişen bir şey bulunmamaktadır."*
- *Muhasebeci: "Artık yasal raporların çıkmasının yanı sıra finansmana yönelik taleplerde artış var. Finansal analiz ve yönlendirme, banka işlemleri ile ilgili yönlendirme, raporlama konusunda beklentiler arttı. Bu anlamda daha çok mesleğin yönetime yardımcı, analiz kısmı ön plana çıkmaktadır."*
- *Bağımsız denetçi: "Çok bir değişiklik bulunmamaktadır."*

iii. Teknolojinin muhasebe mesleğine etkisi:

- *Büyük işletme temsilcisi: “Teknoloji muhasebe mesleğini hem kolaylaştıran hem de sürekli kendini geliştirmesini gerektiren bir alan. Muhasebeciler bir ERP sisteminin çalışma mantığını bilmeli ve bu sisteme katkı sağlayan bir odak olmalıdır.”*
- *Küçük işletme temsilcisi: “Teknoloji sayesinde bilgiye daha hızlı ulaşmak mümkün. Bilgi paylaşımı arttı. Bilgi güvenliği problemi ile başa çıkılması gerekiyor, bilginin saklanması, yedeklenmesi ve paylaşılması konusunda sorunlar olabiliyor.”*
- *Muhasebeci: “Teknoloji tabii ki hız kazandırdı. Ancak herkes aynı teknolojiye ulaşabildiği için hata kabul etmiyor ve beklentiler arttı. Müşterilerin bize ulaşımı arttığı için her an her konuda anında bilgi sağlanması zorunluluğu oluştu. Bu konuda bizim hayatımızı hem zorlaştırdı hem kolaylaştırdı denebilir.”*
- *Bağımsız denetçi: “Şirkete gidince eğer ciddi büyüklükte şirket ise ve ERP kullanıyorsa şirket denetçiye data çekebileceği bilgisayar tahsis edip kısaca nasıl rapor alınacağını gösteriyor; denetçi gerekli raporu kendi çekip farklı tarihlerde tekrar alabiliyor. Türkiye özelinde, vakit baskısı çok ve eksik elemanla iş yapıldığı için genelde check list mantığı ile belge alınıp belge üzerinden gidiliyor. Teknolojik altyapıya girilmiyor/girilemiyor. Ama bu önemli bir eksiklikler.”*

iv. Meslekte çalışanların teknoloji ile ilişkileri:

- *Büyük işletme temsilcisi: “Şirket çalışanları içerisinde teknoloji adaptasyonu konusunda en çok zorluk yaşayan kesim muhasebecilerdir.”*
- *Küçük işletme temsilcisi: “Genel bilgi olarak orta ve ortanın altında. Burada yaşa göre*

fark var. Gençler teknoloji ile daha iyi ama yine de yeterli değil. Bir problem çıktığında biz kontrol etmezsek sorun oluyor. İş yerinde bir prosedür varsa ona uyuyor ama kendisi bunu geliştirmiyor. Özellikle veri güvenliği konusunda daha yetkin olmalı. Bilgisayar yazılımlarının alındığı yerler ve bunlardan alınan danışmanlıkta güvenlik problemi var. Muhasebecinin buna çözüm bulması gerekiyor.”

- *Muhasebeci: “Teknoloji kullanımında genç yaşlı ayrımı söz konusu. İşin yasal kısmını bilgisayar olmadan çözmek imkânsız. Ancak analiz konusunda teknoloji kullanımı üst düzeyde değildir.”*
- *Bağımsız denetçi: “Çok problem bulunmaktadır.”*

v. Teknolojik olarak geliştirilmesi gereken konular:

- *Büyük işletme temsilcisi: “Süreç mantığının oluşturulması gerekli. Muhasebe genellikle evrak gelince kayıt atma mantığında ama evrağa dayalı sistem çok sıkıntı yaratabilir. Evrak kayıpsa ya da yanlışsa bunu gösterebilen sistem kurulması gereklidir. Muhasebe süreci bakarak doğru kaydı oluşturabilmeli. Ayrıca işletmelerde “muhasebe kılavuzu” oluşturularak, kimin kaydı attığından bağımsız olarak sürecin doğru işlenmesi sağlanmalı. Şu anda genellikle sistem kişilere bağlı çalışıyor. Bu çok hatalı bir yaklaşımdır. Şu anda sistemde bir hata oluştuğunda düzeltme kayıtları ile basitçe düzeltme yoluna gidiliyor. Bu bakış açısı çok hatalı, hatanın sistemsal nedenini araştırıp bir daha olmaması için sistemde yapılması gereken değişiklikler uygulanmalı. Bakış açısı bu yönde değişmelidir.”*
- *Küçük işletme temsilcisi: “Veri güvenliği konusuna eğilmek gereklidir.”*

- *Muhasebeci: “Analiz yapabilmek için gerekli bilgi ve beceriye sahip olunması gerekli. İyi Excel kullanımı analiz için önemlidir.”*
- *Bağımsız denetçi: “Excel önemli bir araç; genelde şirket yeni gelenlere eğitim veriyor bu konuda ama öğrenciler bu konuda çok zayıf geliyorlar. Temel fonksiyonların kullanımı ve kısa yolları öğrenmek yerinde olacaktır.”*

vi. Üniversite düzeyinde, bir muhasebecinin teknoloji alanında kazanması gereken bilgi ve beceriler:

- *Büyük işletme temsilcisi: “Üniversitede öğretilmesi gereken en önemli konu “yönetim bilgi sistemleri tasarımı”, bu konunun iç kontrol ve finansal raporlama ile bağlantılı öğretilmesi gerekiyor. Muhasebecinin ayrıca “veri tabanının temel kuralları” ve “veri tabanı ilişkilerinin nasıl kurulacağı” ile ilgili bilgi sahibi olması gerekli. Bu konuda yetkinliğin artması için “basit bir programlama dilinin” öğretilmesi çok faydalı olabilir. “Algoritma mantığının” oluşması için bu faydalı olacaktır. Herhangi bir muhasebe paket programının öğretilmesi hiç gerekli değil. Sistem mantığını kurabilen muhasebeci, herhangi bir programda hatta Excel üzerinde bile veri analizlerini gerçekleştirebilir. Ancak Excel’in bir veri depolama değil veri işleme programı olduğu unutulmamalıdır.”*
- *Küçük işletme temsilcisi: “Muhasebe paket program öğrenmesi gerekli değil, zaten staj aşamasında muhasebe programları bilgisi oluşuyor. Temel muhasebeyi biliyorsa herhangi bir programı kullanması zor değil. Zaten işletmelere kullanacakları programı çalıştırdıkları muhasebeci öneriyor. Dolayısıyla bildiği programı öneriyor.”*
- *Muhasebeci: “Temel muhasebe ve finansal analiz bilmek önemlidir. Bilgisayar prog-*

ramları sürekli değişiyor ve o zaten meslek lisesi mezunlarına kalıyor. Ancak iyi analiz yapabilen muhasebeci önemli bunun için de temel iyi olmalıdır.”

- *Bağımsız denetçi: “Muhasebede temel alanla ilgili çok iyi bilgiye sahip bir öğrencinin bu bilgilerini herhangi bir teknolojik platforma taşınması iş ortamında çok kolay o nedenle temel bilgi önemli. Eğitim esnasında, teknoloji ile ilgili olarak, özellikle excelde proje yapılması; temel tabloların excelde hazırlanması iş hayatına hazırlıkta faydalı olacaktır.”*

3.3. Odak grup araştırması sonuçları

Çalışmada ortaya konulan görüşler; muhasebe hizmeti alan ve muhasebe hizmeti veren kesim temsilcilerinden ayrı ayrı incelenerek sunulmaktadır.

Muhasebe hizmeti alan kesimler arasında işletmenin büyüklüğü ve yapılan işin karmaşıklığına göre muhasebeden beklentilerin ayrıştığı ve farklılaştığı gözlemlenmektedir. Büyük bir üretim işletmesinde muhasebe bilgisi iç kontrol ve yönetim karar verme sistemlerinin önemli bir girdisi olarak görülürken, küçük bir ticari işletmede yasal yükümlülükleri yerine getirilmesi için alınan bir hizmet olarak değerlendirilmektedir. Bu farklı beklentilerden dolayı muhasebecinin sahip olması gereken ve ondan beklenen teknolojik beceri ve yetkinlikler de farklılaşmaktadır. Büyük işletmeler muhasebecinin bilgi sistemi yaklaşımını benimsemesi ve sistemin tasarlanması, sürekli kontrolü ve iyileştirilmesi konusunda katkı sağlamasını beklerken, küçük işletmeler hızlı veri paylaşımı ve veri güvenliği konularının önemini vurgulamaktadır. Diğer taraftan; her iki kesim işletme temsilcisi de muhasebecilerin teknoloji konusunda daha iyi eğitim almalarının gerektiğini vurgulamaktadır. Ancak alınan eğitimde esas olanın temel muhasebe bilgisi olduğu ve üniversite düzeyinde muhasebe programı öğretilmesinin

gereksiz olduğu vurgulanmıştır. Bunun yerine bilgi sistemi yaklaşımını benimseyen, bilgisayarlarla sistemin kurulması ve kontrolü aşamasında birlikte çalışabilen bir muhasebeci profiline vurgu yapılarak bu yetkinlikte bir muhasebecinin yetiştirilmesinin önemi vurgulanmıştır. Bu muhasebecinin disiplinler arası bilgi ve beceri gereksinimini de ortaya koymaktadır.

Sonuçların muhasebe hizmeti veren taraflar açısından incelenmesinde ise, temelde teknolojinin işlerine hız kazandırdığı, hata oranını azalttığı görüşü hakimdir. Ancak; özellikle muhasebe hizmetlerinde teknolojinin kişilere ve veriye ulaşımı kolaylaştırmasından dolayı müşterilerin muhasebeciden her an her hizmeti beklediği ve bunun bir zaman baskısı yarattığı özellikle vurgulanmaktadır.

Sonuç itibarıyla; muhasebe eğitiminde teknolojinin yeri konusunda muhasebe hizmeti veren kesim ile alan kesimin görüşleri örtüşmektedir. Temel muhasebe bilgisi olan ve bunu sistem mantığına oturtabilen bir muhasebecinin teknoloji konusunda sıkıntı yaşamayacağı, üniversite düzeyinde herhangi bir programa yoğunlaşmanın gereksiz olduğu ve temel analizlerde iyi excel kullanabilmenin yeterli olduğu görüşü hem muhasebe hizmeti alan hem de veren kesimin ortak bir görüşüdür.

3.4. ERP uzmanı ile görüşme bulguları

Odak grup çalışması haricinde bir ERP uzmanı ile araştırma konusuna ilişkin yapılan görüşmede alınan değerlendirmeler ve elde edilen bulgular ise aşağıda yer almaktadır:

- “SAP programının kullanıcı ara yüzleri çok fonksiyonel değil, bu nedenle çoğu şirkette ara yüzü geliştirecek destek çalışmalar yapıyoruz. Bu nedenle üniversitede bir muhasebefinans öğrencisine direkt olarak SAP programı göstermek çok da gerekli değildir.”
- “SAP ve diğer ERP programlarına hâkim

kullanıcı bulma konusunda şirketler sorun yaşıyorlar. Özellikle uluslararası şirketlerde ciddi açık var ama bunun nedeni esasında muhasebe ve finansal bilginin tam sindirilememiş olmasıdır. Çünkü birkaç ay içinde bu teoriyi çok iyi bilen kişi çalışacağı şirketin kullandığı sistemi kolayca öğrenebilir.”

- “IT sistemi adapte ederken ya da geliştirmeler/değişiklikler yapacakken süreçlerin iyi yönetilemediğini tasarım aşamasında hata olduğunu görüyoruz, yoksa her şeyin iyi kurulduğu bir iş akış şemasında IT rahatlıkla destek sağlayabilir.”
- “Piyasada genelde IT ve accounting arasında iletişim problemi yaşandığı söyleniyor ki gerçekten böyle ama bunun nedeni muhasebecilerin kendi yaptıkları işi tam olarak bütünsel bakış açısıyla kavrayamamasıdır.”
- “Proje yönetimi konusunda temel bilgi verilmesi üniversitede bu bakımdan yararlı olabilir.”

4. Sonuç: Araştırma Sonuçları ile Literatür Işığında Muhasebe Eğitiminde Teknolojinin Yerinin Değerlendirilmesi

Literatür tarandığında yeni dünya ekonomik düzeninde, farklı alanlarda faaliyet gösterebilecek çağdaş bir muhasebecinin nasıl eğitilmesi gerektiğine yönelik benzer görüşler olduğu görülmektedir. Zira çalışmanın önceki bölümlerinde bahsedilen sahip olunması gereken klasik-geleceksel bilgi, beceri ve yetkinliklere ilavelerin gerekliliği üzerinde durulduğu anlaşılmaktadır.

Bunney, Sharplin ve Howitt (2015) üniversitelerden mezun olduktan sonra muhasebecilerin ne tür becerilere sahip olmaları gerektiğini yeni bilgi ekonomisi düzeninde sosyo-ekonomik bir analiz ile değerlendirmişlerdir. Buna göre; literatüre bakıldığında üniversite akademik programlarında bir muhasebecinin yetişmesi için gerekli ve

yeterli derslerin teorik olarak bulunduğu ancak mezuniyet sonrası muhasebecinin bulunacağı sosyo-ekonomik ortama yeterince hazırlanmadıkları ve dolayısıyla akademik programların bu eksikliği giderecek şekilde tasarlanmasına yönelik öneriler getirilmeye çalışılmaktadır. Yeni dünya ekonomik düzeni, dinamik ve gelişen çalışma ortamı ile muhasebe mesleğinde kariyer yapacak yeni mezunlar için uluslararası iş yapma becerisi, teknoloji kullanma becerisi, esnek düşünebilme ve karar verebilme becerisi ve disiplinler arası bilgi ve becerilere sahip olmayı gerekli hale getirmektedir.

Diğer taraftan; Jones ve Sin (2003) muhasebe alanında kariyer planlayan yeni mezunlar üzerinde yaptıkları çalışmalarında, sürekli öğrenmenin esas olduğu ve sürekli teknik uzmanlık eğitimleri ile desteklenen ve sözlü-yazılı iletişim becerisi sağlayan, analitik düşünme ve problem çözme yetkinliği veren, sağlıklı karar verme ve kritik düşünme becerilerini artıran bir eğitim programının gerekliliğinin ön planda olduğunu görmüşlerdir.

Howieson, Hancock ve diğerleri (2014) ise “Kim neyi öğretmelidir? Mali müşavirlerin eğitimlerinde üniversitelerin ve üniversite sonrası pratik uygulamaların rolüne ilişkin Avustralya yaklaşımı” adlı çalışmalarında çağdaş bir muhasebecinin yetişmesi için hangi aşamada, neyin, nasıl ve kim tarafından öğretilmesine ilişkin bir değerlendirme yapılmaktadır. Araştırmanın bulguları, Avustralya’da üniversitede eğitim alan öğrenciler, mezun olan ve mali müşavirlik faaliyetinde bulunan meslek mensupları, işverenler, muhasebe alanında düzenleyici ve denetleyici kurum yetkileri ile yapılan odak grup görüşmelerine dayanmaktadır. Odak gruplara çağdaş bir muhasebecinin yetişmesi için üniversite döneminde ve sonrasında iş yaşamı döneminde eğitimin sorumluluğu ve hangi kurumların rol üstlenmeleri gerekliliği konusunda görüşler sorulmuştur. Her ne kadar bazı denekler üniversiteler teknik uzmanlık ve iş yaşamına ilişkin tüm bilgi, beceri ve yetkinliklerin

üniversite sıralarında verilerek, her açıdan yetkin bir muhasebecinin üniversite kapısından uğurlanmasının doğru olmadığı görüşünü dile getirirler de, deneklerin büyük bir çoğunluğu çağdaş muhasebecinin yetişmesinde teknik beceri ve iş yaşamına ilişkin yeterliliklerden genel olarak üniversite eğitiminin sorumlu olduğu konusunda görüş birliği içerisindedirler.

Sonuç itibarıyla; günümüzde çağdaş bir muhasebecinin sahip olması gereken bilgi, beceri ve yeterliliklerin hangilerinin üniversite eğitimi aşamasında hangilerinin ise meslek hayatı ile birlikte verilmesi gerektiği başka bir ifadeyle eğitimde, **neyi, ne zaman, nasıl, nerede, neden ve kim (5N/1K modellemesi)** tarafından verileceği önemli bir tartışma konusu olmaya devam etmektedir (Howieson, Hancock ve diğerleri, 2014).

Bu kapsamda; literatür, odak grup araştırma çalışması ve ERP uzmanıyla görüşmelerden çıkan sonuçlar doğrultusunda e-dönüşüm sürecinde muhasebe mesleğini yapacak kişilerin eğitiminde 5N/1K modeline göre bir değerlendirme yapıldığında çalışma doğrultusunda yapılan çıkarımlar şu şekildedir:

- **Neden:** E-dönüşüm sürecinde muhasebecinin değişen rolü üniversite düzeyinde verilen eğitimin gözden geçirilmesini gerektirmektedir.
- **Ne:** Üniversite düzeyinde; e-dönüşüm sürecinde muhasebe alanında verilmesi gereken eğitim odak grup çalışması ve kişisel görüşme sonuçlarına göre; temel muhasebe, sistem yaklaşımı için yönetim bilgi sistemleri, excel gibi analiz araçlarının kullanımı, programlama mantığı olarak ortaya çıkmaktadır.
- **Ne zaman:** Temel eğitimin üniversite düzeyinde verilmesi beklenmektedir. Ancak; üniversite düzeyinde herhangi özel bir programa yoğunlaşmanın gereksiz olduğu, bunların meslek yaşamı içerisinde sürekli mesleki eğitimin bir parçası olduğu ve temel analizlerde

iyi excel kullanabilmenin yeterli bulunduğu görüşü hem muhasebe hizmeti alan hem de veren kesimin ortak bir değerlendirmesidir.

- **Nasıl:** Temel muhasebe ve sonrasında excel üzerinde uygulamalı analiz, yönetim bilgi sistemleri dersi, basit programlama dersleri eğitim programlarında olmalıdır.
- **Nerede:** Üniversitede alınan bilgilerin üzerine meslek mensuplarının yetişme sürecinde staj ve meslek içi eğitimler ile bilgi, beceri ve

yetkinliklerin desteklenmesi ve pekiştirilmesi hızla değişen ihtiyaçların karşılanması için çok önemlidir.

- **Kim:** Üniversitede öğretim üyelerinin verdiği temel eğitimin bilgi sistemleri gibi alanlarla entegre verilmesi eğitimin kalitesini artırıcı bir etken olacaktır. Bu bilgiler meslek hayatı sürecinde ise sürekli eğitim anlayışı ile mentörler-rehberler ve üstatlar aracılığıyla geliştirilmelidir.

KAYNAKÇA

- Bowling, A. (2002), **Research Methods in Health: Investigating Health and Health Services**. Philadelphia, PA: McGraw-Hill House.
- Diane Bunney, Elaine Sharplin ve Christine Howitt (2015) “**Generic skills for graduate accountants: the bigger picture, a social and economic imperative in the new knowledge economy**”, Higher Education Research & Development, 34:2, 256-269, DOI: 10.1080/07294360.2014.956700
- Gibbs, A., (1997). “**Focus groups**”, Social Research Update, 19.<http://sru.soc.surrey.ac.uk/SRU19.html>. İndirme Tarihi: 10.02.2017.
- Howieson, Hancock ve diğerleri, (2014), “**Who should teach what? Australian perceptions of the roles of universities and practice in the education of professional accountants**” Journal of Accounting Education, Vol:32, pp. 259-275
- IFAC, (2017) **Handbook of International Education Pronouncements, International Education Standards for Professional Accountants and Aspiring Professional Accountants**, International Education Standards Board, New York.
- Jones, A. ve S. Sin, (2003) , **Generic Skills in Accounting, Competencies for Students and Graduates**. Prentice Hall, Frenchs Forest (NSW).
- Kitzinger, J., (1994), “**The methodology of focus groups: the importance of interaction between research participants**”, Sociology of Health and Illness, 16 (1), 103–121.
- Kitzinger, J., (1995), “**Qualitative research: introducing focus groups**”, British Medical Journal, 311, 299–302.
- Krueger, R.A. (1994). **Focus Groups: A Practical Guide For Applied Research**. London:SAGE.
- Palmer, Kristine N., Douglas E. Ziegenfuss ve Robert E. Pinsker, (2004), “**International knowledge, skills, and abilities of auditors/accountants: Evidence from recent competency studies**”, Managerial Auditing Journal, Vol. 19 Iss: 7, pp.889 – 896.
- Sayar, A.R. Zafer, (2010), “**Muhasebe Mesleğinde Açılım ve Yeni Ufuklar: Uzmanlaşma (I)**”, ASMMMO Bülten Dergisi, Yıl:20, Sayı: 190, Mayıs-Haziran 2010, ss.29-31
- Sharon Burnett, (2010), “**The Future of Accounting Education: A Regional Perspective**”, West Texas A&M University Canyon , Texas Pages 129-134, Published online: 31 Mar 2010, <http://dx.doi.org/10.1080/08832320309599709>
- Stewart, D.W. ve P.N. Shamdasani, (1990), **Focus Groups: Theory and Practice**. Newbury Park, CA: SAGE.
- Subaşı, Şerife ve Bahar Suvacı, (2010), “**İnsan Kaynakları Yönetiminin Muhasebe Bölümünden ve Muhasebe Eğitiminin Beklentileri**”, XXIX Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu, Bildiriler Kitabı, İSMMMO Yayınları, No:136. ss. 109-139.

